

УПЛЫЎ ПАМЕРУ І ФОРМЫ ШРЫФТУ НА ЎСПРЫНЯЦЦЕ ІНФАРМАЦЫІ: НА МАТЭРЫЯЛЕ БЕЛАРУСКАГА ІНТЭРНЭТ-ДЫЯЛОГУ

Шаршнёва В. М. (Установа адукацыі “Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. А. Куляшова”,
кафедра агульнага і славянскага мовазнаўства)

Анатацыя. У прыведзеным артыкуле звяртаецца ўвага на спецыфіку графічнага афармлення беларускага інтэрнэт-дыялогу; акцэнтаецца ўвага на двухмоўным афармленні як дыялогу ў цэлым, так і асобных рэплік; аналізуецца магчымасць уплыву памеру і формы шрыфту на ўспрыняцце віртуальнай інфармацыі.

На мяжы XX–XXI стагоддзяў адбылося станаўленне і распаўсюджванне новай сферы камунікацыі – сістэмы Інтэрнэт, пры дапамозе якой ажыццяўляецца абмен тэкставай, графічнай, аўдыя- і відэаінфармацыяй без тэрытарыяльных і нацыянальных межаў. З’явіліся новыя віды дыялогавых зносін (чат, форум, ICQ і інш.), якія дазваляюць абменьвацца думкамі ў пісьмовай (пісьмова-друкаванай [1]) форме ў рэжыме рэальнага часу, што прыводзіць да пэўных моўных змен і інавацый. Штуршком да ўзнікнення дыялога ў інтэрнэце можа стаць не толькі падзея грамадскага, культурнага, навуковага, палітычнага жыцця, а таксама любая больш-менш значная маўленчая падзея (выказванне палітыка або дзеяча культуры ці навукі), малонак, фатаграфія, тэст, рэкламны ролік і інш. Пры стварэнні каментарыяў аўтарам неабходна максімальная канцэнтрацыя маўленчых сродкаў для пастаяннага стварэння рэплік і падтрымання ўвагі да іх. Аднак нават ідэальна аформленая, інфармацыйна насычаная, лагічна і пераканаўча арганізаваная рэпліка далёка не заўсёды можа затрымаць увагу і выклікаць жаданне сканцэнтраваць увагу на строга акрэсленай тэматыцы. Фізічная непрадстаўленасць, немагчымасць бачыць і чуць суб’яднага ўплывае на культуру зносін, на якасць самавыражэння і творчай самарэалізацыі і, адпаведна, на разнастайнасць, паслядоўнасць і ўзаемазвязанасць ужытых маўленчых сродкаў – фанетычных, графічных, арфаграфічных, лексічных, фразеалагічных, словаўтваральных, граматычных, пунктуацыйных, стылістычных, структурных, тэкстаўтваральных.

Асобае значэнне ў прадастаўленні інфармацыі і акцэнтаванні ўвагі на яе значнасці адыгрывае ў віртуальным дыялогу графічнае афармленне рэплікі: выдзяленне тэксту з дапамогай змены памеру і формы шрыфту; пунктуацыйнае афармленне (адпаведна ўстаноўленым правілам і без захавання пунктуацыйных нормаў); выкарыстанне дадатковых сродкаў візуалізацыі; увядзенне лічбаў і элементаў лацінскай графікі; аб’яднанне элементаў графічных і лексіка-сіntaxічных сродкаў беларускай, рускай і іншых моў і пад. У сучасных умовах існуючых графічных сродкаў не хапае, каб перадаць усе адценні вуснага маўлення, таму ў віртуальным дыялогу заўважаецца актыўны пошук аптымальных формаў акцэнтавання ўвагі на найбольш важным аспекце выказвання. Інтэрнэт накіроўвае ўвагу карыстальнікаў да тых моўных сродкаў, якімі ён карыстаецца. Акрамя таго, віртуальныя асобы самі ствараюць новыя вербальныя і невербальныя адзінкі выказвання. Арыгінальна выкарыстання традыцыйных графічных сродкаў, а таксама адступленні ад графічнай нормы набываюць новы сэнс і становяцца раўнапраўнымі элементамі выказвання. Схільнасць да ўжывання традыцыйных або нетрадыцыйных графічных сродкаў з’яўляецца адным з найважнейшых прынцыпаў архітэктанічнай і кампазіцыйнай арганізацыі інтэрнэт-тэксту. Графіка інтэрнэт-дыялогу, з’яўляючыся яго матэрыяльным бокам, служыць замяшчэннем характарыстык вуснага маўлення, спантаннасці, рэдукавання, інтанавання і акцэнтацыі, увасабляючы іх у выглядзе комплекснай сістэмы знакаў: фонаграфічных (літары), ідэаграфічных (знакі прыпынку, лічбы, смайлікі, малюнкi), параграфічных (шрыфт, колер). Найбольш тыповым сродкам вылучэння сэнсава значнай інфармацыі ў інтэрнэт-дыялогу выступаюць, безумоўна, літары, бо менавіта яны з’яўляюцца асноўным сродкам канцэнтрацыі і перадачы інфармацыі.

Характэрная для Рэспублікі Беларусь сітуацыя білінгвізму не магла не паўплываць на двухмоўнае афармленне рэплік і, адпаведна, на стварэнне натуральнай і чаканай (хоць і далёка не пажаданай) інтэрферэнцыйнай карціны: часта ў беларускамоўных рэпліках назіраюцца рускамоўныя элементы і наад-

варот – беларускія словы (часткі слоў, літары) у рускамоўных выказваннях. Можна меркаваць, што аўтары такім чынам спрабуюць не толькі стварыць уражанне вуснай рэплікі, наблізіць абмеркаванне да жывой гаворкі, але і часам надаць свайму меркаванню адценне іранічнасці. Дастаткова часта ў дыялогах Байнэту выкарыстоўваецца беларуская лацінка. На думку С.А. Важніка, аднаўленне лацінкі непасрэдным чынам звязана з Інтэрнэтам і мабільнай сувяззю (у прыватнасці, сэрвісам SMS-паведамленняў) [2, с. 82].

Спецыфіка графічнага афармлення віртуальных рэплік звязана, з аднаго боку, з узроўнем валодання камунікантам навыкамі камп'ютарнага набору, а таксама з жаданнем (або, наадварот, нежаданнем) паказаць свае навыкі: злучок замест працяжніка, прабел паміж словам і знакам прыпынку выкарыстанне у замест ў, рускага и замест беларускага і, ігнараванне вялікай літары ў пачатку радка і ў выпадках, якія патрабуюць яе напісання, выпадковае выкарыстанне адной літары замест другой. З другога боку, арыгінальнае выкарыстанне графікі можа мець важкі падтэкст. Камунікант можа знарок напісаць з вялікіх літар усё слова, каб сканцэнтраваць у ім дадатковую ўвагу, падкрэсліць значнасць названай асобы (дзеяння, якасці, інфармацыі); адмовіцца ад напісання вялікай літары, каб выказаць сваё права на свабоднае выкарыстанне маўленчых сродкаў, дадзенае самому сабе права ігнараваць устаноўленыя прынцыпы і правілы афармлення выказвання або каб выказаць непавагу да тэўнай асобы, негатыўнае стаўленне да абмяркоўваемай сітуацыі; уводзіць дадатковыя графічныя сродкі для адлюстравання сваіх эмоцый або насмешліва-іранічных адносін да прачытанага (смайлікі, камбінаваныя літары, малюнкi і інш.). Імкненне да максімальна хуткай перадачы сваіх думак у выпадку імпульсіўнага рэагавання на прачытаны твор ці абмяркоўваемую падзею або з мэтай падтрымання дыялогу перашкаджае аўтарам рэплік суправаджаць афармленне сваіх думак пастаноўкай адпаведных знакаў прыпынку. У некаторых выпадках знакі прыпынку зусім або часткова ігнаруюцца, або ставяцца няправільна, прычым часцей за ўсё ў тых месцах, дзе аўтар рэплікі робіць уяўную паўзу. Выразнай ілюстрацыяй уплыву спалучальнасці розных шрыфтоў на адэкватнае ўспрыняцце інфармацыі можа быць наступны прыклад інтэрнэт-дыялогу з электроннай версіі газеты “Наша ніва” (“Холадна, халодна, халадно? Як кажуць у вас?” [3], прысвечаны абмеркаванню варыянтам вымаўлення слова “холадна”, якія маюць месца на тэрыторыі Беларусі.

Афармленне камп'ютарных зносін мае свае адметныя графічныя асаблівасці, якія ўплываюць на станаўленне і ўспрыманне віртуальнай асобы. У ліку гэтых асаблівасцей несумненна важнае месца адводзіцца памеру і форме шрыфту, які выкарыстоўвае суб'яседнік. Менавіта шрыфт у віртуальных зносінах часта бярэ на сябе функцыі павышэння або паніжэння тону, запавольвання тэмпу маўлення, змянення сілы голасу, інтанацыі, выразнасці, уласцівыя для вуснага маўлення. Безумоўна, частыя выпадкі недастатковага выкарыстання шрыфтавых магчымасцей, калі аўтар упэўнены ў самадастатковасці ўласнага выказвання. Аднак змяненне шрыфту найбольш тыповае ў наступных сітуацыях: для выражэння прэтэнзіі на арыгінальнасць, адметнасць і важкасць уласнага паведамлення; для вылучэння найбольш змястоўнай інфармацыі, акцэнтавання ўвагі на тэўнай літары (спалучэнні літар, словы, словазлучэнні, сказе); для адлюстравання асабістых адносін да выказанага і інш.

Літаратура

1. Стаценко, Е. С. Графические особенности английской и русской чат-коммуникации (сопоставительный анализ) : дис. ... канд. филолог. наук : 10.02.20 / Е. С. Стаценко. – Пятигорск, 2010. – 209 с.
2. Важнік, С. Беларуская мова ў Інтэрнэце / С. Важнік // Acta Neophilologica, 2006. – № 8. – С. 79–89.
3. Холадна, халодна, халадно? Як кажуць у вас? [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://nn.by/?c=ar&i=198840#startcomments>. – Дата доступу: 07.11.2017.